

Kód kursu: PdF:SP7MP_MTP2

Závěrečný projekt

Lhotská Radka UČO 265712

B) kvalitativní výzkum

pozn. Podrobný komentář k projektu není potřeba, projekt nebude realizován

1) VÝZKUMNÉ TÉMA: Výuka anglického jazyka na základní škole praktické

VÝZKUMNÝ PROBLÉM: Metody a formy výuky anglického jazyka na ZŠ praktické

PŘEDSTAVENÍ TÉMATU: Základní školy praktické se snaží co nejvíce usnadnit začlenění svých žáků do společnosti, proto je jim také umožněna výuka anglického jazyka, která se ovšem koná v menším rozsahu, než na běžné základní škole. Tento rozsah, dvě vyučovací hodiny, nemusí být pro osvojení cizího jazyka dostačující a mnohdy ani metody a formy, jakými je výuka vedena, nemusí být vhodné pro žáky s lehkým mentálním postižením, případně se specifickými poruchami učení nebo poruchami chování a pozornosti.

CÍL VÝZKUMU: Popis metod a forem, které jsou využívány ve výuce anglického jazyka na ZŠ praktické, na základě dlouhodobějšího pozorování a na základě rozhovorů, jak s učiteli, tak s žáky. Dále popis efektivnosti a průběhu výuky, analýza učebních materiálů, učebních pomůcek a žákovských prací a případné navržení vhodnějšího přístupu k výuce anglického jazyka na ZŠ praktické, jako například metoda Total Physical Response (TPR).

2) HLAVNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jaké metody a formy výuky jsou využívány při výuce anglického jazyka na ZŠ praktické?

VEDLEJŠÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY: 1) Jsou zvolené metody výuky vhodné pro žáky s lehkým mentálním postižením a případně se specifickými poruchami učení nebo poruchami chování a pozornosti? 2) Je rozsah výuky anglického jazyka dostačující k osvojení základů cizího jazyka? 3) Je připravenost pedagogů na výuku anglického jazyka dostatečná? 4) Jaký je pohled samotných žáků ZŠ praktických na význam výuky anglického jazyka?

3) VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE – KVALITATIVNÍ VÝZKUM: Kvalitativní výzkum byl zvolen z důvodu zkoumání skupiny (třídy) a jejích jedinců, včetně vyučujícího učitele, ve školním prostředí, kde dochází k výuce anglického jazyka. Zachycení atmosféry

skupiny a projevy jednotlivých členů, formou pozorování a rozhovorů se žáky a s učitelem. Pozorování a podrobný zápis z vyučovací hodiny, pro zkoumání zvolených metod a forem výuky a jejich úspěšnost.

4) METODA SBĚRU DAT: Vhodnou metodou sběru dat pro tento výzkum je pozorování, analýza dokumentů (analýza prací žáků, analýza učebních materiálů a pomůcek) a v neposlední řadě rozhovor jak s učiteli, tak s žáky.

ZKOUMANÉ JEDNOTKY A ZPŮSOB KONTAKTOVÁNÍ: Ve svém výzkumu se zaměřím na dvě ZŠ praktické, jedna z Královéhradeckého kraje (Trutnov) a jedna z Jihomoravského kraje (Brno). V Trutnově jsem absolvovala Výukovou praxi a získala podporu vedení školy a v druhém případě bych nejprve školu kontaktovala telefonicky nebo e-mailem a domluvila si osobní setkání.

Velkou výhodou je absolvování praxe na ZŠ praktické v Trutnově, během, které jsem se seznámila s chodem školy, s učiteli a žáky. Z toho důvodu by pozorování i rozhovory mohly proběhnout bez větších komplikací. Trochu se obávám kontaktování školy v Brně, kdy vedení školy nemusí být k mému záměru vstřícné. Prostředí pro mě bude neznámé a hlavně já budu neznámá pro žáky, tento fakt by mohl ovlivnit mé pozorování a rozhovory.

5) PLÁN POZOROVÁNÍ

Tyto body, byly převzaty z pokynů k praxím, jsou velice dobře formulované a vhodné pro pozorování.

- Motivace žáků k práci – jaké metody používá učitel k tomu, aby dostatečně motivoval žáky
- Organizace vyučovací hodiny - pomůcky, relaxace, zapojení žáků, přístup učitele, komunikace se žáky
- Klima třídy - zapojení žáků, udržení pozornosti, spolupráce mezi žáky, řešení problémových situací
- Průběh a náplň vyučovací hodiny

ÚRYVEK ZE SCÉNAŘE ROZHOVORU S UČITELEM:

- 1) Jaké je Vaše vysokoškolské vzdělání, popřípadě jaká je Vaše aprobace?
- 2) Pokud Vaší aprobací není anglický jazyk, kde jste se jazyk naučil/a?
- 3) Je podle Vašeho názoru nutné, aby byl anglický jazyk na ZŠ praktické vyučován učitelem s aprobací anglický jazyk?
- 4) Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč?
- 5) Má podle Vás výuka cizího jazyka praktický význam a využití do budoucna pro Vaše žáky nebo je pro ně pouze předmětem zpestřujícím výuku?
- 6) Je pro Vás vyučování anglického jazyka obtížnější než vyučování ostatních předmětů? Pokud ano, tak proč?

ÚRYVEK ZE SCÉNAŘE ROZHOVORU SE ŽÁKY:

- 1) Baví Vás hodiny anglického jazyka?
- 2) Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč?
- 3) Proč si myslíte, že se učíte anglicky?
- 4) Chtěli byste mít anglický jazyk častěji než dvě hodiny týdně?
- 5) Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč?
- 6) Zdá se vám anglický jazyk ve škole obtížný? Pokud ano, tak proč?

6) PRAKTICKÉ A ETICKÉ PROBLÉMY: Praktickým problémem by mohlo být, že žáci by z důvodu mé přítomnosti neměli potřebu s učitelem ve výuce spolupracovat – naschvál by se chtěli předvést, že nic neumí, nebo naopak, snažili by se až podezřele moc než v předchozích hodinách anglického jazyka, což by mohlo ovlivnit a zkreslit výsledky mého pozorování. Dalším problémem by mohly být nepravdivé odpovědi ze strany žáků při rozhovoru s úmyslem předvést se, případně udělat si srandu. Po zvážení tématu by podle mého názoru neměly nastat žádné etické problémy.

7) TERÉNNÍ POZNÁMKY - POZOROVÁNÍ

Třída III

Třída je vybavena jednomístnými lavicemi a novým nábytkem světlé barvy. Atmosféru zpříjemňují pomůcky uložené na policích na stěnách, se kterými mají žáci možnost pracovat. Tuto třídu navštěvuje 9 žáků (4 chlapci, 5 děvčat), ze dvou různých ročníků. 6. ročník – 4 žáci (1 chlapec, 3 dívky) a 8. ročník – 5 žáků (3 chlapci, 2 dívky). Převážnou část předmětů vyučuje třídní učitel.

Motivace žáků k práci – angličtina je pro žáky sama o sobě velkou motivací, velice se na hodinu těšili a nebylo potřeba žádné další motivaci ze strany učitele, kromě častého chválení. (častou motivací na ZŠ praktické bývá, že pokud žáci splní zadanou úlohu, tak si mohou před koncem hodiny vybrat nějakou z her a skládaček, které jsou přítomny ve třídě a pozbytek hodiny si hrát)

Organizace vyučovací hodiny (pomůcky, relaxace, zapojení žáků, přístup učitele, komunikace se žáky) – během hodiny byla využívána především učebnice, CD a CD přehrávač. Žáci byli během hodiny soustředění a nebylo zapotřebí delší relaxace, stačila pouze častá obměna aktivit. Každý žák byl zapojen, díky jejich nízkému počtu a žáci se zapojovali dobrovolně. Učitel žáky často chválil, snažil se vše vysvětlit jednoduše a srozumitelně. Ve třídě byl mírný ruch, ale žádné závažné problémy s kázní.

Klima třídy (zapojení žáků, udržení pozornosti, spolupráce mezi žáky, řešení problémových situací) – tím, že se třída skládá ze dvou různých ročníků, je tato třída rozdělena na některé předměty na dvě skupiny. Žáci, kteří měli matematiku, vzájemně spolupracovali, ale žáci, kteří měli angličtinu, se spíše předháněli, kdo toho ví více. V angličtině nebyl s pozorností problém, učitel se mohl věnovat jednotlivým žákům a mohl často měnit aktivity, při samostatné práci z matematiky, byl s udržení pozornosti problém a tak žáci si pro relaxaci mohli něco hezkého nakreslit do sešitu. Jediným problémem byl pouze hluk, který způsobovala skupinka počítající příklady z matematiky, konkrétně jeden chlapec, který si zpíval, to vše však učitel vyřešil v klidu a s úsměvem na tváři.

Průběh a náplň vyučovací hodiny - žáci 8. ročníku měli angličtinu a žáci 6. ročníku měli matematiku, což samo o sobě bylo problematické z důvodu organizace. Bylo přítomno 8 žáků, z toho bylo 5 romského původu. Učitel zadal samostatnou práci pro žáky, kteří měli matematiku, a věnoval se žákům, kteří měli angličtinu, kterou mají teprve krátce (učebnice *Základy angličtiny pro 2. stupeň ZŠ praktické*). Na začátku byla zopakována slovní zásoba, kdy učitel říkal česká slova (učitel, pes, dívka, ...), která žáci překládali, poté počítali do osmi a pozpátku (někteří žáci umí počítat již do deseti). Má přítomnost měla bezpochyby na žáky vliv, někteří se styděli, někteří se spíše předváděli. Procvičování frází: What is your name? My name is..., How do you do?, I am a boy/girl, I am a student, What is this? Dva žáci byli velice snaživí. Dále následovala práce s učebnicí, kdy učitel dával příkaz v češtině (otevřete si učebnice na straně 10) a projde třídu a zkontroluje, jestli jsou všichni na správné stánce. V učebnici jsou obrázky s popiskem, který mají žáci přečíst. Pro mnohé je velkým problémem čtení v angličtině (jinak se to píše a jinak čte). Práce s obrázky v učebnici pokračuje, kdy učitel řekne slovo a žáci ten daný obrázek očíslojí, učitel stále prochází mezi žáky a ověřuje správnost. V další části hodiny, se žáci přesunuli k CD přehrávači na poslech článku z učebnice. Zde zavládl na chvíli hluk, kdy se sami žáci okřikovali. Rušivým elementem byli i žáci, kteří samostatně vypracovávali příklady z matematiky. Pro procvičení a upevnění slovní zásoby, žáci pracují s obrázky, které před chvílí procvičovali, a ukazují, co bylo právě řečeno z nahrávky. Poté poslouchají nahrávku znovu a tentokrát opakují slova. Jeden z žáků mi sám od sebe nabídl k nahlédnutí svojí učebnici. Pro snadnější pochopení výslovnosti, je zde i fonetický přepis (maj nej m is Honza, wot is jor nej m). Úkolem na příští hodiny je naučit se 5 nových slovíček, která jim učitel napsal na tabuli a žáci si je zapsali do slovníčku (rodina – family – family, otec – father – fadr, ...)

Celková atmosféra ve třídě byla velmi přátelská (nad mé očekávání). Žáci si během hodiny dle potřeby mohli vzít papírový kapesník z učitelského stolu. Žáci respektují a uznávají svého učitele, panuje mezi nimi partnerský vztah. Před koncem hodiny proběhlo i zhodnocení, kdy se učitel ptal žáků, jak se jim pracovalo, a odpověď byla, že dobře, dále se učitel zajímal o to, jestli bylo něco, co se jim nelíbilo, žáci překvapivě odpověděli, že nic a při otázce co se jim líbilo, byla jejich odpověď, že se jim líbilo, že jsem tam s nimi byla. Což mě velmi potěšilo, protože jsem celou dobu měla pocit, že je moje přítomnost spíše ruší.

ÚRYVEK ZE SCÉNAŘE ROZHOVORU S UČITELEM :

1) Jaké je Vaše vysokoškolské vzdělání, popřípadě jaká je Vaše aprobace?

Mé dosažené vysokoškolské vzdělání je obor Speciální pedagogika absolvované na Pedagogické fakultě UHK. (Mgr. titul udělen v roce 2010).

2) Pokud Vaší aprobací není anglický jazyk, kde jste se jazyk naučil/a?

Na fakultě byl povinný cizí jazyk a předtím cizí jazyk na gymnáziu.

3) Je podle Vašeho názoru nutné, aby byl anglický jazyk na ZŠ praktické vyučován učitelem s aprobací anglický jazyk? Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč?

Podle mého názoru, to na ZŠ praktické není potřeba, žáci se zde učí pouze základy jazyka.

4) Má podle Vás výuka cizího jazyka praktický význam a využití do budoucna pro Vaše žáky nebo je pro ně pouze předmětem zpestřujícím výuku?

Upřímně si myslím, že s tím, co se tady z angličtiny naučí, nikde moc neuspějí, pokud by se ovšem sami cizímu jazyku nevěnovali ve svém volném čase. Žáci to berou jako nutnost, ale zároveň příjemné zpestření, mezi ostatními předměty.

5) Je pro Vás vyučování anglického jazyka obtížnější než vyučování ostatních předmětů? Pokud ano, tak proč?

Výuka angličtiny mi nedělá problém a nepřijde mi obtížnější než ostatní předměty, učí se převážně podle učebnice a vědomostí, které mám, mi stačí.

ÚRYVEK ZE SCÉNAŘE ROZHOVORU SE ŽÁKY:

1) Baví Vás hodiny anglického jazyka? Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč?

Ano, hodně nás baví, je to něco jiného, někdy je to zábava, hlavně, když jdeme na počítače.

2) Proč si myslíte, že se učíte anglicky?

Angličtina je rozšířená, hlavně na počítačích, tak tomu můžeme trochu rozumět.

3) Chtěli byste mít anglický jazyk častěji než dvě hodiny týdně? Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč?

Angličtina by byla lepší třeba místo matematiky.

4) Zdá se vám angličtina obtížná? Pokud ano, tak proč?

Ano, je to obtížné, hlavně čtení a psaní, to není jak v češtině. Někdy máme problémy se zapamatováním nových slovíček.

8) MODIFIKACE

Nelze vést rozhovor se žáky jednotlivě, bylo potřeba provést rozhovor ve skupině čtyř žáků a vhodnější by byla forma diskuze, než rozhovoru. Pouze navést téma na hodinu angličtiny a nechat je rozmluvit se o čem sami budou chtít mluvit, ne po nich chtít odpověď na otázky, kterým třeba úplně nerozumí a neví si s nimi rady. Také by bylo vhodné provést takovou diskuzi víckrát, protože názory žáků se velmi často mění a možná také poprosit o spolupráci jejich učitele, který by s nimi provedl stejnou diskuzi a zaznamenal si průběh, protože je tu možnost, že žáci budou spíše pravdivě odpovídat učitelé, kterého znají.

Kromě pozorování, by také bylo vhodné vést pár hodin, mít tak možnost se více seznámit s žáky a získat si jejich důvěru, poté by se na mě přestali dívat jako na vetřelce vzadu a neměli by potřebu předvádět se, chovali by se přirozeněji a to by bylo velkým přínosem pro získané informace, které by se více blížily skutečnosti.

V rozhovoru s učitelem by bylo vhodné přeformulovat otázku 3) Je podle Vašeho názoru nutné, aby byl anglický jazyk na ZŠ praktické vyučován učitelem s aprobační anglický jazyk? Pokud ano, tak proč? / Pokud ne, tak proč? Tento názor je pro mě důležitý, avšak si myslím, že otázka byla pro dotazovaného učitele nepříjemná z toho důvodu, že nemá aprobační anglický jazyk a tudíž je pochopitelné už předem, jak odpoví. Vhodnější by bylo vést diskusi, ze které by tato otázka mohla přirozeněji vyplynout, než ji přímo položit a požadovat odpověď. To samé platí pro 5) Je pro Vás vyučování anglického jazyka obtížnější než vyučování ostatních předmětů? Pokud ano, tak proč?, učitel s odpovědí trochu váhal, jako by mu bylo nepříjemné se přede mnou (s aprobační angličtina) přiznat, že si občas neví rady. Z toho důvodu si myslím, že odpovědi na otázky mohou být zkreslené a nebudou pro mě mít pravdivou informativní hodnotu.

9) LITERATURA

GAVORA, Peter; JŮVA, Vladimír; HLAVATÁ, Vendula. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno : Paido, 2010. 261 s. ISBN 9788073151850.

ŠVARŤÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2007. 377 s. ISBN 9788073673130.

Halliwell, S. *Teaching English in the primary classroom*. London: Longman, 1992. 169 s. ISBN 0582071097.

Valenta, M. *Základy angličtiny pro 2. Stupeň ZŠ praktické – 1. díl*. Praha: Parta, 2008. 24 s. ISBN 9788073201333.

Valenta, M. *Základy angličtiny pro 2. Stupeň ZŠ praktické – 2. díl*. Praha: Parta, 2009. 24 s. ISBN 9788073201463.

Slattery, M. Willis, J. *English for primary teachers: a handbook of activities and classroom language*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 148 s. ISBN 0194375633.

Jeřábek, J., Tupý, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. 1. vyd. Praha: Tauris, 2005. 92 s. ISBN 8087000021.

Pipeková, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. 1. vyd. Brno: MSD, 2006. 208 s. ISBN 8086633403.

Vítková, M. et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I*. Brno: Paido, 2007. 354 s. ISBN 9788073151638

Müller, O. *Lehká mentální retardace v pedagogicko-psychologickém kontextu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 87 s. ISBN 8024402076..

Výborně zpracovaný projekt.